

Anna Pawlak
Beata Skwarek
Justyna Stadniczeńko

W TROSCE O ROZWÓJ I BEZPIECZEŃSTWO DZIECKA – aspekty społeczno-prawne

WYDAWNICTWO
Uniwersytetu VIZJA

W trosce o rozwój i bezpieczeństwo dziecka – aspekty społeczno-prawne

**pod redakcją:
Anny Pawlak
Beaty Skwarek
Justyny Stadniczeńko**

**WYDAWNICTWO
Uniwersytetu VIZJA**

Warszawa 2025

Publikacja sfinansowana w ramach projektu wydanie monografii
„W trosce o rozwój i bezpieczeństwo dziecka – aspekty społeczno-prawne”

Partnerzy finansowi:
Fundacja Totalizator Sportowy
Koleje Dolnośląskie S.A.

Recenzentka:
dr hab. Joanna Banach-Gutierrez, prof. UWM

Copyright © 2025 by Uniwersytet VIZJA
Copyright © 2025 by Collegium Witelona Uczelnia Państwowa

Korekta:
Krystyna Gajaszek, Waldemar Gajaszek

Projekt okładki:
Zbigniew Gol

Skład i łamanie:
Waldemar Gajaszek
Stowarzyszenie
„Wspólnota Akademicka”
ul. Sejmowa 5 A, 59-220 Legnica
tel. 76 723 21 20, tel./fax 76 723 29 04
www.wa.legnica.edu.pl

ISBN 978-83-66552-82-1

Wydanie pierwsze

Wszystkie prawa zastrzeżone. Żadna część tej publikacji nie może być powielana ani rozpowszechniana za pomocą urządzeń elektronicznych, mechanicznych, kopiujących, nagrywających i innych bez uprzedniego wyrażenia zgody przez wydawcę.

Wydawnictwo Uniwersytetu VIZJA
Wydawnictwo AEH
ul. Okopowa 59
01-043 Warszawa

Spis treści

Przedmowa	7

CZĘŚĆ I

JERZY ONISZCZUK	
Platoński prymat wiedzy i jej pitagorejskie podstawy	13
STANISŁAW LESZEK STADNICZEŃKO, JUSTYNA STADNICZEŃKO	
Samorząd terytorialny i organizacje pozarządowe w służbie rodziny i dziecka	41
PIOTR ZAMELSKI	
Pedagogika prawa instrumentem kształtowania postaw wobec prawa i etyki	63
AGNIESZKA ROMANKO	
Obowiązek wychowania w ujęciu bł. Stefana Wyszyńskiego	71
DAWID STADNICZEŃKO	
Dzieci migrujące i uchodźcze a stosowanie detencji i alternatywnych środków	77

CZĘŚĆ II

KS. MIROSLAW SITARZ	
Prawa dziecka w prawie kanonicznym	93
JACEK SOBCZAK, KSENIA KAKAREKO	
Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach o uprowadzenie dziecka za granicę	101
ELŻBIETA LORENC	
Działalność sądów rodzinnych wobec zagrożenia dobra dziecka	123
LIUDMYLA VALIUKH	
Особливості реалізації державної політики України щодо захисту прав дітей	137
NATALIA POBIRCHENKO, ELŻBIETA STĘPIEŃ	
Kwestia ochrony praw i interesów dzieci podczas wojny w Ukrainie	147

НАДІЯ СКОТНА, ГАЛИНА ЛЯЛЮК	
Соціально-психологічні та правові аспекти захисту дітей від насильства в кіберпросторі	157
PAWEŁ KACZOR	
Wybrane zagadnienia praw dziecka w postępowaniu karnym. Sytuacja dziecka osoby pozbawionej wolności	171
MAGDALENA ZAGRODNIK-SOWIŃSKA	
Małoletnia ofiara przemocy seksualnej. Psychologiczna, społeczna i prawna ochrona dziecka w trakcie oraz po ujawnieniu przemocy seksualnej	189
RAFAŁ SITARZ	
Ochrona praw dziecka w pracy kuratora rodzinnego	199
PAWEŁ JAROS	
Przemoc rówieśnicza – uświadamianie jako metoda zapobiegania. Aspekty praktyczne	215

CZĘŚĆ III

OKSANA HUDOVSEK, SOFIYA HUDOVSEK	
Повномасштабне вторгнення РФ в Україну – дитячий і батьківський досвід	227
HALYNA NEVYNNA	
Соціальний захист дітей учасників бойових дій в умовах війни: український досвід	235
OLENA PAVLUSENKO	
Соціальна реінтеграція та реабілітація українських дітей з особливими потребами, в умовах військової агресії Росії проти України	243
OKSANA ZELENА, OLENA KOVLENKO	
Соціальні очікування студентської молоді в умовах війни: емпіричний аналіз	257
BEATA SKWAREK, DOROTA DOMIŃSKA-WERBEL	
Problem samotności i style radzenia sobie ze stresem w kontekście doświadczanych sytuacji życiowych wśród wojennych uchodźców na przykładzie badań w Legnicy	269
IRYNA MIRCHUK, NATALIA ZELENА	
Вплив російсько-української війни на освітній процес в оцінці студентів	297
OKSANA PETRENKO, LYUDMYLA BALIKA	
Специфіка виховної роботи на педагогічному факультеті Рівненського державного гуманітарного університету в умовах війни	311

CZĘŚĆ IV

KATERYNA POPOVA

Нормативно-правова база полікультурного компоненту шкільної історичної освіти в Україні 323

INNA PETRENKO

Особливості формування безпечного простору класної кімнати початкової школи України: ретроспективний аналіз 341

KATERYNA KOVAL

Забезпечення та захист прав вихованців дитячого будинку сімейного типу: проблеми і перспективи реалізації 353

VALENTYNA STETS, NATALIJA PODOLYAK, IRYNA REPETSKA

Getting students ready to work with children with special healthcare needs 365

JANINA MAZUR

Współpraca samorządu Powiatu Legnickiego z TPD i innymi organizacjami społecznymi w zakresie praw dziecka i pomocy dzieciom oraz rodzinie 377

KAZIMIERZ PLEŚNIAK

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w służbie dzieciom 383

ELŻBIETA PALEJ

Społeczny rzecznik praw dziecka Towarzystwa Przyjaciół Dzieci w rozwiązywaniu problemów i działania na rzecz ochrony praw dziecka i rodziny 389

JÓZEF BOGDASZEWSKI

Społeczność rodziców dzieci niepełnosprawnych w Towarzystwie Przyjaciół Dzieci wobec problemów dziecka i rodziny 405

CZĘŚĆ V

PIOTR JAROSZ

Działanie i kreatywność jako słowa-klucze organizacji pozarządowych (w wymiarze osobowym) 421

SARA KACPRZAK

Kształtowanie postaw patriotycznych wśród uczniów wybranych klas Zespołu Szkół Ekonomiczno-Technicznych im. Kombatantów Ziemi Lwóweckiej w Rakowicach Wielkich w perspektywie bezpieczeństwa państwa 427

MAGDALENA MICHALSKA

Wpływ kursów Krav Maga na poczucie bezpieczeństwa 437

IRYNA YEMIASHEVA

Badanie procesu rozwoju świadomości obronnej społeczeństwa ukraińskiego
przed i po roku 2014 455

OLENA KIZYUK

Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів іноземної мови до соціалізації
учнів ..... 469IHOR ZUBRYCKI, VICTORIA GALIN, IRYNA REPECKA

Захист прав дітей в умовах воєнного стану: досвід України 481

Noty o autorach 499

Соціальний захист дітей учасників бойових дій в умовах війни: український досвід

АНОТАЦІЯ

У дослідженні вивчається тема соціального захисту та соціальної допомоги дітям учасників бойових дій в Україні з 2014 року. Описана система та напрямки підтримки членів родин, а особливо дітей. Для українського суспільства ця тема залишається новою та потребує широкого вивчення досвіду інших країн та адаптації отриманих знань в умовах війни. Проаналізовано нормативно-правову базу, яка регламентує роботу закладів освіти, служб соціального захисту та підтримки родин військовослужбовців тощо. В Україні тема соціального захисту та психологічної підтримки дітей учасників бойових дій активно вивчається, масштабується та впроваджується в практику. Великий внесок у її розвиток вносять самі ветерани та члени їх родин, які на власному прикладі зустрілись з труднощами і змогли їх вирішити.

Ключові слова: соціальна політика, соціальний захист, учасник бойових дій, права дитини.

Вступ

Сьогоднішнє покоління дітей України це майбутні її громадяни та невід’ємна частина європейської спільноти, які мають права та обов’язки, тому їх захист та розвиток є необхідною передумовою розвитку нашої правової та демократичної держави. Війна росії проти України загострила питання соціального захисту дітей, які постраждали від війни, які перебувають на окупованих територіях, насильно депортовані до росії тощо. Окремою категорією дітей, які потребують захисту та підтримки держави та громадянського суспільства є діти учасників бойових дій.

Варто зазначити, що ще до 2014 року Україна зробила багато кроків для забезпечення захисту прав дитини від належної імплементації в національне законодавство міжнародних норм у цій сфері до удосконалення процедури впровадження цих норм в життя.

Основна частина

Основними законами, що регулюють соціальний захист дітей учасників бойових дій є Закони України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх

сімей»¹, «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»², «Про оборону України»³ тощо. Закон «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» був прийнятий ще у 1992 році, але після початку війни росії проти України в 2016 році були прийняті зміни. Також в 2022 році були внесені зміни до цього закону, які стосувалися статусу учасника бойових дій.

Міністерство соціальної політики⁴ є основним органом державної влади України, який займається побудовою системи соціальної підтримки для українських захисників та захисниць та їх сімей. Зараз діє кілька пілотних проєктів міністерства, мета яких – підтримати ветеранів та їхні родини. Завдання проєктів полягає в тому, щоб військовий та його родина на кожному з етапів служби міг без труднощів отримати підтримку держави. Два проєкти стосуються, власне, підтримки дітей учасників бойових дій. Зокрема програма соціального відновлення для військових та їхніх родин спрямована на стабілізацію емоційного стану родини та захисника, зниження стресу, побудову партнерських стосунків в родині з урахуванням нових обставин – воєнного стану, військової служби тата або мами. Наразі три області пілтують цей проєкт, а участь у ньому взяли понад 100 родин. Мета даної програми – дати можливість військовому відновитись під час проходження військової служби. Ще один проєкт – послуга соціальної адаптації для ветеранів та їх родин. Її завдання – допомогти повернутись до цивільного життя після демобілізації. Складається вона з двох рівнів – соціальне відновлення та соціальна адаптація в громаді. Соціальне відновлення відбувається на базі реабілітаційних та санаторно-курортних закладів. Там родина ветерана має змогу відпочити разом, отримати допомогу у стабілізації психоемоційного стану, зниження стресу. Спільно з психологами, соціальними працівниками, соціальними педагогами сім'я може пропрацювати всі складнощі, які виникають при поверненні до цивільного життя та подальші кроки для їх вирішення. Завдяки цьому захисник та його родина отримують відповіді на питання, які їх хвилюють, отримують фахову допомогу, одночасно маючи можливість відпочити в комфортних умовах. Соціальна адаптація – спрямована на те, щоб інтегрувати ветерана в громаду, а громаді допомогти правильно налаштувати взаємодію із захисниками та захисницями, що повертаються додому⁵.

Для аналізу соціального захисту дітей учасників бойових дій (УБД) варто розрізняти категорії дітей учасників бойових дій та дітей загиблих учасників бойових. Для дітей другої категорії законом передбачено ширше коло соціальних пільг.

Діти українських військовослужбовців та учасників бойових дій можуть розраховувати на деякі пільги від держави. Вони стосуються отримання медичної, соціальної та освітньої допомоги.

Насамперед варто розглянути блок соціальних пільг для дітей комбатантів. Особливо важливими є питання фінансової підтримки дітей учасників бойових дій.

Відповідно до Закону України «Про соціальний та правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» передбачено грошове забезпечення дружини (чоловіку),

¹ Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», URL: / <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>.

² Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>.

³ Закон України «Про оборону України», URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>.

⁴ Міністерство соціальної політики України, URL: <https://www.msp.gov.ua/news/23321.html>.

⁵ Ibidem.

а в разі її (його) відсутності – повнолітнім дітям, які проживають разом з нею (ним), або законним представникам (опікунам, піклувальниками) чи усиновлювачам неповнолітніх дітей (осіб з інвалідністю з дитинства – незалежно від їх віку), а також особам, які перебувають на утриманні військовослужбовців, або батькам військовослужбовців рівними частками, якщо військовослужбовці не перебувають у шлюбі і не мають дітей. Виплата грошового забезпечення цим членам сімей здійснюється до повного з'ясування обставин захоплення військовослужбовців у полон або заручниками, інтернування військовослужбовців або їх звільнення, або визнання їх у встановленому законом порядку безвісно відсутніми чи померлими⁶. У всіх випадку допомога продовжує надаватися не більше ніж до дня виключення військовослужбовця зі списків особового складу військової частини.

Діти, які не досягли повноліття, мають право на отримання пенсії згідно із Законом “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби та деяких інших осіб” у разі смерті військовослужбовця, військовозобов’язаного або резервіста⁷.

Також важливою фінансовою підтримкою держави є надання комунальних пільг. Наприклад, знижка на комунальні послуги для учасника бойових дій становить 75%, осіб з інвалідністю – 100%.

Важливе місце серед пільг, які надаються дітям комбатантів є освітні, які стосуються здобуття вищої та перевищої освіти. А саме: право на переведення на бюджетну форму навчання під час здобуття вищої, професійно-технічної та фахової передвищої освіти на денній формі; діти учасників бойових дій, що навчаються на денній формі, мають право на безоплатне або пільгове проживання у гуртожитках; дітям УБД надаються першочергові місця у загальноосвітніх та дошкільних навчальних закладах за місцем проживання; діти-студенти УБД мають право на соціальну стипендію за умови відсутності заборгованості.

Також діти військовослужбовців мають переважне право на одержання спрямування для професійної підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки, і їм виплачується середня зарплата під час навчання.

Пільги на здобуття освіти є одним з важливих блоків державної підтримки дітей учасників бойових дій, оскільки майбутнє освічене покоління є запорукою розвитку нашої держави. Через російське вторгнення вступна кампанія зазнала відчутних змін: замість звичного зовнішнього незалежного оцінювання вступникам підготували національний мультипредметний тест з трьох, а пізніше чотирьох предметів, запровадили мотиваційні листи, співбесіди, творчі конкурси, фахові іспити тощо.

Учасники бойових дій та їхні діти, які здобувають освіту на денній формі, мають деякі суттєві переваги. Це стосується професійно-технічної, фахової передвищої та вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах. Дитина учасника бойових дій має першочергове право на переведення з контракту на державне місце. Для цього учаснику бойових дій або його дитині необхідно звернутись до навчального закладу та надати копію посвідчення учасника бойових дій та копію свідоцтва про

⁶ Про внесення зміни до статті 9 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо забезпечення рівності прав військовослужбовців на грошове забезпечення, URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T201100?an=827466>.

⁷ Є. Лобанова, *Пільги для дітей військових в Україні: на яку допомогу можна розраховувати*, URL: <https://top.today.ua/pilgy-dlya-ditej-vijskovyh-v-ukrayini-na-yaku-dopomogu-mozhna-rozrahovuvaty>.

народження (для дитини). Навчальний заклад формує запит та надсилає його до Міністерства освіти України. Така практика переведення студента з пільгою з контрактної на бюджетну форму навчання є досить поширеною і дієвою у вищих навчальних закладах освіти України.

Відмітимо, що для учасників бойових дій немає вікових обмежень для здобуття вищої освіти. Але навчатися державним коштом можна лише раз, а державна цільова підтримка на навчання дітям ветеранів надається до 23 років.

Також діти комбатантів, які навчаються за денною формою, мають право на безоплатне або із пільговою оплатою проживання у гуртожитках. Розмір пільгової оплати визначає навчальний заклад.

Крім того, студенти, які не мають заборгованості із навчання, мають право на соціальну стипендію.

Пріоритетне право надається дітям військовослужбовців на зайняття місць у державних навчальних закладах та дитячих оздоровчих таборах, незалежно від їхньої форми власності.

Відповідно до закону, таким дітям надається право раз на рік проходити санаторно-курортне лікування та можливість безкоштовно відпочивати у санаторіях. Через війну Україна має значно менше можливостей організувати оздоровлення та відпочинок для дітей на своїй території. Тому Міністерство соціальної політики веде перемовини з країнами-партнерами, щоб організувати такий відпочинок за кордоном.

Крім грошових виплат, підвищених пенсій, безкоштовних послуг, учасники бойових дій та члени їх сімей, зокрема діти, мають право отримати безоплатні послуги з психологічної реабілітації.

Сьогодні ця тема гостро стоїть у суспільстві, адже важливо повертати до життя осіб після участі у бойових діях, відновлювати їх фізичне та психічне здоров'я, запобігати агресивній поведінки.

В Україні працюють громадські організації (ГО), які надають безоплатну психологічну та юридичну допомогу постраждалим внаслідок війни, зокрема учасникам бойових дій та їхнім дітям. Посилено консультації проводять у містах, які були під окупацією. Ці громадські організації фінансують закордонні спонсори. Поширена практика онлайн-зустрічей⁸.

Також, психологічну допомогу безоплатно надають центри соціальних служб для сім'ї і молоді та центри комплексної реабілітації учасників бойових дій. В таких закладах працюють соцпрацівники, психологи, реабілітологи, масажисти. Разом із психологічною допомогою особи з інвалідністю безоплатно можуть отримати допоміжні засоби реабілітації. Наприклад, протезно-ортопедичні вироби, спеціальні засоби для самообслуговування та догляду, засоби для пересування, допоміжні засоби для особистої рухомості, переміщення та підйому, меблі та оснащення, спеціальні засоби для орієнтування, спілкування та обміну інформацією. Усю необхідну інформацію щодо такої допомоги Міністерство соціальної політики збило в окремий документ – Пам'ятку⁹, де є вся необхідна інформація.

⁸ Допомога та пільги для учасників бойових дій і їхніх дітей: де, як, скільки, URL: <https://finance.ua/ua/saving/dopomoga-ta-pilgi-uczasykam-bojovyh-dij>.

⁹ Пам'ятка із забезпечення допоміжними засобами реабілітації, URL: <https://www.ispf.gov.ua/news/pamyatka220711>.

В закладах охорони здоров'я окрім звичних лікарів почали працювати мультидисциплінарні команди («психологічні юніти»).

Питання соціально-психологічної підтримки комбатантів та членів їх родин є однаково важливим для держави та громадянського суспільства. Тому і громадські організації і органи державної влади створюють ініціативи, проекти та втілюють в життя різні практики, які полегшують ресоціалізацію військовослужбовців, адаптацію їх дітей та членів родин до нових умов життя. Зокрема, є ряд організацій, які комплексно вирішують ряд проблем комбатантів та їх сімей. У 2015 році р була створена команда Побратими, яка спеціалізується на психосоціальній адаптації ветеранів. Одним з проєктів цієї групи Veteran Hub – простір для ветеранів та громадських організацій, які працюють у галузі ветеранських справ. Тут команда фахівців працює з військовими, курсантами, поліцейськими, рятувальниками, колишніми полоненими та членами їхніх родин, родичами зниклих безвісти, заручників та загиблих¹⁰. У більшості обласних центрів створені центри психічного здоров'я. Наприклад Центр психічного здоров'я та реабілітації «Лісова поляна» МОЗ України. Дієвим є телеграм-канал «Офіс підтримки родин військовослужбовців». Тут допомагають оформити соціальні та пенсійні виплати, консультують стосовно пошуку безвісти зниклих та полонених, надають юридичні та психологічні консультації. Центр психологічного консультування та травмотерапії «Open Doors»¹¹ організовують онлайн-сесії першої психологічної допомоги. Фахівці центру мають досвід роботи з учасниками збройних конфліктів і надають травмафокусну допомогу за американським стандартом військовослужбовцям, їхнім сім'ям та іншим людям, чиє життя зазнало впливу війни або інших травматичних подій. Громадська спілка Дім ветерана – це центр соціальної адаптації та психологічної реабілітації ветеранів, членів їхніх родин, родин загиблих. Всеукраїнська гаряча лінія Lifeline Ukraine –, створена насамперед для надання кризової психологічної допомоги ветеранам і членам їхніх сімей, а згодом – для всіх мешканців України. Київський міський кризовий центр «Соціотерапія» кожного тижня приймає людей до реабілітаційної програми. З постраждалими працює професійна команда досвідчених психологів, психотерапевтів, психіатрів та інших спеціалістів. „Спільнота психологів Калуша” допомагає бійцям та їхнім рідним. Львівський центр надання послуг учасникам бойових дій працює вже 8 років поспіль. Львівський обласний клінічний психоневрологічний диспансер у співпраці з міністерством у справах ветеранів України розпочав роботу відділення медико-психологічної допомоги. Український ветеранський фонд – платформа розвитку ветеранських можливостей. Поки ветерани знову захищають Україну і наше майбутнє на фронті – фонд турбується про їхнє завтра. Асоціація професійного розвитку психологів та психотерапевтів в Україні та Служба психосоціальної підтримки сімей військовослужбовців надають психосоціальну підтримку й розрахована на будь-які запити від цивільних, військових та їхніх родичів. Проєкт ГО «Асоціація ресурсної психології та психотерапії» «Molfa Hub» працюють у м. Київ та м. Переяслав та проводять психологічні консультації, психотерапії та психологічну реабілітацію військовим та членам їх сімей.

¹⁰ Ю. Варчук, *Психологічна допомога військовим та їхнім родинам*, URL: <https://gluzd.org.ua/articles/psykholohichna-dopomoha-viiskovym-ta-ikhnim-rodynam/>.

¹¹ Центр психологічного консультування та травмотерапії “Open Doors”, URL: <https://odukraine.com/>.

В Україні тема соціальної підтримки рідних учасників бойових дій активно вивчається, масштабується та впроваджується в практику. Великий внесок у її розвиток роблять ветерани та члени їх сімей, які на власному прикладі зустрілися з труднощами і змогли їх вирішити. У країні функціонують гарячі лінії підтримки, де можна отримати як психологічну, так і інформаційну допомогу, емоційну підтримку та кризове консультування. Також розвивається система груп взаємопідтримки «Рівний-рівному», функціонують центри юридичної, психологічної допомоги, пошуку зниклих військових та тих хто перебуває в полоні. Проте великою проблемою лишається, що не всі рідні бійців знають про існування та послуги центрів підтримки, а відповідно відчують себе самотніми та залишеними зі своїми проблемами.

Для українського суспільства ця тема ще залишається новою та потребує більшого широкого вивчення досвіду інших країн та особливостей адаптації отриманих знань у реаліях сьогодення.

Бібліографія

Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей».

Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>.

Закон України «Про оборону України», URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>.

Про внесення зміни до статті 9 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо забезпечення рівності прав військовослужбовців на грошове забезпечення, URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T201100?an=827466>.

Лобанова Є., *Пільги для дітей військових в Україні: на яку допомогу можна розраховувати*, URL: <https://top.today.ua/pilgy-dlya-ditej-vijskovykh-v-ukrayini-na-yaku-dopomogu-mozhna-rozrahovuvaty>.

Міністерство соціальної політики України, URL: <https://www.msp.gov.ua/news/23321.html>.

Допомога та пільги для учасників бойових дій і їхніх дітей: де, як, скільки, URL: <https://finance.ua/ua/saving/dopomoga-ta-pilgi-uczashnykam-bojovykh-dij>.

Пам'ятка із забезпечення допоміжними засобами реабілітації, URL: <https://www.ispf.gov.ua/news/pamyatka220711>.

Варчук Ю., *Психологічна допомога військовим та їхнім родинам*, URL: <https://gluzd.org.ua/articles/psykholohichna-dopomoha-viiskovym-ta-ikhnim-rodynam/>.

Центр психічного здоров'я та реабілітації «Лісова поляна», URL: <https://www.lisovapoliana.com.ua/>.

Центр психологічного консультування та травмотерапії "Open Doors", URL: <https://odukraine.com/>.

ABSTRACT

Social Protection of Children of Combatants in Wartime: Ukrainian Experience

The research studies the topic of social protection and support provided to children of combatants in Ukraine since 2014. The article describes the system and areas of support for family members, especially children. For Ukrainian society, this topic remains new and requires a wide study of the experience of other countries and subsequent adaptation of the acquired knowledge in the conditions of war. The author presents an analysis of the legal framework that regulates the work of educational institutions, social protection and support services for military servicemen's families, etc.

In Ukraine, the topic of social protection and psychological support for children of combatants is actively studied, relevant projects are scaled up and put into practice. A great contribution to the development of the topic is made by veterans and members of their families, who met with difficulties and were able to solve them themselves.

Key words: social policy, social protection, combatant, children's rights.

STRESZCZENIE

Ochrona socjalna dzieci kombatantów w czasie wojny: doświadczenia ukraińskie

W badaniu podjęto problematykę ochrony socjalnej i pomocy społecznej dla dzieci kombatantów na Ukrainie od 2014 roku. Opisano system i obszary wsparcia członków rodziny, zwłaszcza dzieci. Dla społeczeństwa ukraińskiego temat ten pozostaje nowy i wymaga szerokiego poznania doświadczeń innych krajów i adaptacji zdobytej wiedzy w warunkach wojny. Przeanalizowano ramy prawne regulujące pracę instytucji oświatowych, służb ochrony socjalnej, wsparcia rodzin żołnierzy itp.

Na Ukrainie aktywnie bada się, rozwija i wdraża w praktyce kwestię ochrony socjalnej i wsparcia psychologicznego dla dzieci uczestników walk. Wielki wkład w jego rozwój wnoszą sami weterani i członkowie ich rodzin, którzy osobiście spotykali się z trudnościami i potrafili je rozwiązać.

Słowa kluczowe: polityka społeczna, ochrona socjalna, kombatant, prawa dziecka.

**DOLNY
ŚLĄSK**

**Koleje
Dolnośląskie**

Redaktorzy opracowania:

Anna Pawlak

doktor prawa, radca prawny, sędzia Sądu Okręgowego w Opolu.

Beata Skwarek

doktor nauk humanistycznych z zakresu pedagogiki, pracownik Wydziału Nauk Społecznych i Humanistycznych Collegium Witelona Uczelnia Państwowa.

Justyna Stadniczeńko

doktor prawa, adiunkt, Instytut Nauk Prawnych, sędzia Sądu Okręgowego w Opolu.

COLLEGIUM
WITELONA
Uczelnia Państwowa

WYDAWNICTWO
Uniwersytetu VIZJA

www.wydawnictwo.aeh.edu.pl
wydawnictwo.vizja.pl

Publikacja stanowi rezultat współpracy wielu ośrodków akademickich, podmiotów edukacyjnych, organizacji społecznych i toczącej się dyskusji na arenie międzynarodowej na temat rozwoju oraz bezpieczeństwa dzieci we współczesnym świecie. Jest to wspólna inicjatywa Collegium Witelona Uczelnia Państwowa i Uniwersytetu VIZJA, przy współpracy z ukraińskim środowiskiem naukowym.

Publikacja „W trosce o rozwój i bezpieczeństwo dziecka – aspekty społeczno-prawne” jest zbiorem opracowań poświęconych złożonemu zagadnieniu społeczno-prawnym i problemom związanym z funkcjonowaniem dzieci w środowiskach społecznych, w szczególności rodzinnym oraz szkolnym.

TOTALIZATOR SPORTOWY | FUNDACJA

DOLNY
ŚLĄSK

Koleje
Dolnośląskie

ISBN: 978-83-66552-82-1